

GILLES DE FOY
ADVOCAAT-OPRICHTEND
VENNOOT BIJ HET
ADVOCATENKANTOOR BAZACLE
& SOLON
GASTDOCENT AAN DE UCLouvain

INTERNATIONALE SUCCESSIEPLANNING: oog voor burgerrechtelijke en fiscale optimalisatie

Elke generatie heeft tal van redenen om geregeld stil te staan bij de juridische gevolgen (zowel burgerrechtelijk als fiscaal) van haar successieplanning. Of u nu 40, 60 of 80 jaar bent: uw leeftijd bepaalt voor een groot stuk met welke bril u naar uw successieplanning kijkt. Ook maatschappelijke evoluties drukken hun stempel: de gemiddelde levensduur stijgt, gezinsmodellen veranderen, de behoefte aan bescherming wisselt, al dan niet na cyclische verschijnselen zoals economische en gezondheidscrisissen, er is de directe en indirecte belastingdruk op uw persoonlijk vermogen, enzovoort.

De behoefte om te anticiperen en uw nalatenschap doordacht te plannen, is nog sterker wanneer er internationale aspecten verbonden zijn aan uw persoon of uw vermogen. Dat is zeker het geval als de betrokkenen:

1. wonen in een land waarvan ze niet de nationaliteit hebben;
2. (on)roerende goederen in het buitenland verwerven;
3. naar het buitenland verhuisden terwijl ze in België nog een eigendom hebben;
4. kinderen hebben die zich buiten België vestigen.

Bij het voorbereiden van uw nalatenschap, dient u zowel rekening te houden met de burgerrechtelijke als fiscale gevolgen.

Welk onderscheid is er tussen de burgerrechtelijke en fiscale aspecten van een nalatenschap?

De **burgerrechtelijke aspecten** omvatten de regels die de nalatenschap van een overledene zullen bepalen, met andere woorden: wie krijgt wat, hoe en hoeveel?

Als een persoon zijn gewone verblijfplaats in België heeft, is in principe het Belgisch recht van toepassing, ongeacht zijn nationaliteit. Dat betekent in het bijzonder dat als de overledene geen testament opstelde dat in een bepaalde erfopvolging - *wie erft wat?* - voorziet, de Belgische wettelijke devolutie (volgens erfrechtelijke orden) van toepassing is.

In dat geval gelden dus alle Belgische regels inzake liberaliteiten en erfenissen. Denk aan: de erfrechtelijke devolutie, de regels van de inbreng die de gelijkstelling van erfgenamen in de rechte lijn verzekeren door rekening te houden met gedane schenkingen, of de regels van de "erfrechtelijke reserve" en bijgevolg dus ook het beschikbare deel van de erfenis waarover de overledene vrij kan beschikken. >

- › De **fiscale aspecten** omvatten dan weer het bepalen van de activa die onderworpen zijn aan de successierechten, en ook het bedrag van de erop verschuldigde belasting.

Als het recht van de gewone verblijfplaats in principe van toepassing is en ik toch een buitenlandse nationaliteit heb, kan ik er dan voor zorgen dat het recht van mijn nationaliteit mijn nalatenschap “aanstuurt”?

Absoluut. Voor de burgerrechtelijke aspecten bestaat er een Europese erfrechtverordening (EU-verordening nr. 650/2012) die op Europees niveau de juridische behandeling harmoniseert van situaties met buitenlandse aanknopingspunten. Hierdoor kan een toekomstige erflater de uitdrukkelijke keuze maken om de burgerrechtelijke behandeling van zijn nalatenschap te onderwerpen aan het recht van zijn nationaliteit. Door die keuze moeten de verschillende effectieve of potentiële deelnemers aan de successie (de partijen, de Belgische rechter die betrokken is bij een verzoek tot gerechtelijke vereffening en verdeling, de belastingdienst) het door de overledene gekozen burgerlijk recht volgen.

Het komt erop aan om een weloverwogen keuze te maken en daarbij zeer voorzichtig te zijn, zeker wanneer iemand reeds bij leven bepaalde handelingen overeenkomstig het recht van zijn nationaliteit verricht heeft, zoals een schenking, die gevolgen kunnen hebben voor zijn toekomstige nalatenschap.

Neem bijvoorbeeld de situatie van Benoît: hij heeft de Franse nationaliteit en is gehuwd volgens het stelsel van scheiding van goederen met Béatrice. Het echtpaar kreeg drie kinderen. Benoît koos er per testament voor om het Franse erfrecht toe te passen. Hij overleed onverwacht in

Brussel waar hij al tien jaar met zijn gezin woonde. Zijn nalatenschap viel open in België, maar dankzij zijn testament is het inderdaad het Franse Burgerlijk Wetboek - en niet het Belgische recht - dat zijn successie “aanstuurt”.

In tegenstelling tot het Belgische recht dat het vruchtgebruik van het vermogen van een overledene aan de langstlevende echtgenoot toekent, geeft het Franse recht de echtgenoot de keuze om in het kader van de erfrechtelijke devolutie ofwel het hele vermogen van de overledene in vruchtgebruik te verkrijgen, ofwel een kwart van dat vermogen in volle eigendom.

Het is echter het successierecht dat in het Brussels Gewest van toepassing is, dat fiscaal gezien zijn wereldwijd vermogen belast en dat rekening moet houden met zijn gemaakte burgerrechtelijke keuze.

Hoe kan het Belgische fiscale recht worden toegepast op een nalatenschap die onder het Franse burgerrechtelijke regime in België openvalt?

De keuze van het burgerlijk recht dat van toepassing is op een nalatenschap heeft niets te maken met het fiscaal recht, ook al kunnen er wel fiscale gevolgen uit voortvloeien voor de nalatenschap.

De bevoegdheid om belasting te heffen is een soevereine bevoegdheid en elke staat bepaalt zelf de **belastingregels** die van toepassing kunnen zijn wanneer er in een bepaalde situatie aanknopingspunten met die staat bestaan (bijvoorbeeld: woonplaats van de overledene, plaats van ligging van een roerend of onroerend goed uit de nalatenschap, nationaliteit van de overledene, woonplaats van de erfgenaam, enz.).

Wie als **“Belgisch rijksinwoner”** overlijdt, dus iemand van wie op het moment van zijn dood zijn woonplaats of de zetel van zijn vermogen in België is gevestigd, wordt op zijn wereldwijd vermogen belast volgens de Belgische successierechten. Om te bepalen of de overledene op de dag van zijn overlijden al dan niet een Belgisch rijksinwoner was, kijkt men naar de feitelijke omstandigheden. Sinds de regionalisering van de successierechten in België is de toepasselijke gewestelijke regelgeving deze van het Gewest waar de overledene het langst woonde tijdens de vijf jaren voorafgaand aan zijn overlijden.

Als Benoît bijvoorbeeld tijdens zijn tien jaren in België, de eerste acht jaren in het Waals Gewest woonde en vervolgens anderhalf jaar voor zijn dood in Brussel, dan zal het Waalse wetboek der successierechten nog altijd de fiscale aspecten van zijn nalatenschap bepalen.

Gaat het om de nalatenschap van een **“niet-Belgisch rijksinwoner”** dan zullen enkel de onroerende goederen

- › (dus niet effecten die vastgoed vertegenwoordigen) gelegen op Belgisch grondgebied, in België belastbaar zijn. Als een persoon dus het Belgische grondgebied verlaat om zich in het buitenland te vestigen, zullen niet de successierechten maar wel het zogenaamde “recht van overgang bij overlijden” van toepassing zijn op de overdracht van het in België gelegen onroerend goed waarvan hij eigenaar bleef. De benaming is anders, maar de belastingregels zijn bijna identiek.

In het kader van de fiscale regionalisering behoort de heffingsbevoegdheid toe aan het Gewest waar het onroerend goed in kwestie is gelegen en als er meerdere onroerende goederen aan de overledene toebehoorden, het gewest waar de samengetelde kadastrale inkomens het hoogst liggen.

Toch is er geen reden tot paniek over een zuiver Belgische situatie. Of het nu gaat om een verhuizing naar een ander gewest, de vestiging van de woonplaats van een erfopvolger of de ligging van een onroerend goed in een ander gewest van het land, een zuiver interne Belgische situatie kan niet leiden tot dubbele belasting door de verschillende gewesten aangezien de bijzondere wet van 16 januari 1989 juist regels voorziet ter vermijding van dubbele belasting tussen de gewesten.

Leidt het feit dat een Belgische inwoner een onroerend goed in het buitenland bezit noodzakelijk tot dubbele belasting?

Indien éénzelfde situatie aanknopingspunten met verschillende staten bevat, kan de gelijktijdige uitvoering van de fiscale bevoegdheden door verschillende staten inderdaad leiden tot een dubbele (of zelfs meervoudige) belasting van een nalatenschap.

Vooraleer er sprake kan zijn van een juridische dubbele belasting, moet elk van de betrokken staten wel het betreffende goed belasten op grond van de erfrechtelijke overdracht bij overlijden van de erflater. Het is trouwens mogelijk dat één van de twee staten in beginsel een belastingheffing had voorzien, maar dat er in de praktijk toch geen belasting zal worden geheven in deze staat.

In een Frans-Belgisch kader zullen dubbele successierechten toch vermeden kunnen worden dankzij het enige verdrag dat België in dat verband afgesloten heeft.

Terug naar ons voorbeeld: als Benoît op de dag van zijn overlijden een huis in Normandië zou bezitten, dan is er een aanknopingspunt met Frankrijk, wat in theorie zou kunnen leiden tot dubbele belasting van dat goed, zowel in België als in Frankrijk. De Belgische fiscus zou namelijk successierechten op de hele nalatenschap vorderen, terwijl de Franse belastingdienst belasting zou heffen enkel op

het onroerend goed gelegen in Frankrijk. Gelukkig hebben België en Frankrijk in het onderhavige geval een overeenkomst ter vermijding van dubbele belasting inzake successierechten gesloten, op grond waarvan het onroerend goed in Frankrijk en niet in België zal worden belast. Toch zal er een gevolg zijn voor het Belgisch belastingrecht, namelijk de toepassing van de regel van het progressievoorbehoud. Deze regel houdt in dat hoewel het onroerend goed als dusdanig niet wordt belast in België, de “massa” waarop de belasting in België wordt geheven, fictief wordt verhoogd met de waarde van dit goed om het toepasselijke tarief te bepalen, wat doorgaans in een hogere belasting resulteert.

Voor wat de landen betreft waarmee België geen overeenkomst ter vermijding van dubbele belasting heeft gesloten, bestaat er gelukkig in België - in elk van de drie gewesten dus - een *eenzijdige maatregel om dubbele successierechten op een onroerend goed in het buitenland te voorkomen*. Dankzij die maatregel van nationaal recht kunnen de daadwerkelijk in het buitenland betaalde successierechten op een onroerend goed, onder strikte voorwaarden worden afgetrokken van de in België verschuldigde belasting, en in voorkomend geval leiden tot een terugbetaling berekend tegen het gemiddelde belastingtarief in België voor dat onroerend goed.

Is de effectief in het buitenland gedragen belasting op het onroerend goed hoger dan de Belgische belasting verschuldigd op dat goed, dan kan de belastingplichtige in België uiteraard geen aanspraak maken op een belastingkrediet ten belope van dat overschot aan buitenlandse belasting ...

Is er een ideale planning voor buitenlandse onroerende goederen?

Een Belgisch rijksinwoner kan vooreerst zijn successie plannen door zijn buitenlands onroerend goed te schenken. Het betreffende onroerend goed wordt onmiddellijk uit het wereldwijde vermogen van de schenker en dus uit diens toekomstige nalatenschap “verwijderd”. Dat gebeurt zonder impact op de progressiviteit van de successierechten mocht de schenker overlijden na ondertekening van de schenkingsakte. Schenkingen in het buitenland zijn uitsluitend onderworpen aan de schenkingsrechten in het land (of regio, gemeenschap, kanton ...) waar het onroerend goed gelegen is. Doorgaans zijn schenkingsrechten gunstiger dan successierechten.

Een andere planningsmogelijkheid zou kunnen zijn om het onroerend goed te verkopen en de gelden van de verkoop te repatriëren met het oog op het realiseren van een latere roerende schenking. Daardoor zal het kapitaal

- › aan de buitenlandse schenkbelasting ontsnappen, terwijl de roerende schenking in België zijn specifiek belastingregime zal ondergaan: ofwel wordt de schenking geregistreerd (bijvoorbeeld een schenking vastgelegd in een Belgische authentieke akte), in welk geval een schenkbelasting verschuldigd is die naargelang de gewesten en de relatie tussen de schenker en de begiftigde varieert van 3% tot 7%. Ofwel wordt de schenking niet geregistreerd, in welk geval geldt dat als de schenker binnen de drie jaren na de schenking overlijdt, er successierechten verschuldigd zijn op de schenking. Bij overlijden na drie jaren is de schenking niet meer belastbaar.

Let goed op dat het betreffende vermogen de antiwitwasregelgeving respecteert: bij repatriëring van gelden uit het buitenland kan de financiële instelling die de gelden ontvangt vragen stellen over de oorsprong van het kapitaal dat aanvankelijk werd gebruikt om het buitenlandse onroerend goed te verwerven en of de daarbij geldende belastingregels werden gevolgd. Het doel van die vragen is om zowel de financiële instelling, als de verschillende betrokken spelers gerust te stellen over de legitieme herkomst van het kapitaal, en zo regelgevende, fiscale of zelfs strafrechtelijke problemen te vermijden.

Wat zijn voor een Belgisch rijksinwoner de erfrechtelijke gevolgen van het hebben van roerende goederen in het buitenland?

De overdracht door overlijden van het wereldwijd vermogen van een Belgisch rijksinwoner is in België belastbaar. Er kan dubbele belasting optreden als er fiscale aanknopingspunten zijn met een andere staat, namelijk die op welk grondgebied de betrokken roerende goederen zich op de dag van overlijden van de erflater bevinden. Naar het voorbeeld van Luxemburg en Zwitserland heffen veel staten echter geen successierechten op de overdracht bij overlijden van roerende goederen die de overledene op hun

grondgebied heeft. Voordat u in het buitenland investeert, informeert u daarom het best naar de in dat land toepasselijke fiscaliteit teneinde dubbele belasting te voorkomen.

Neem het voorbeeld van Juan, die, hoewel hij al tien jaren in Bergen woont, nog altijd een bankrekening heeft in Spanje en daar ook een levensverzekeringscontract afsloot. In dit voorbeeld zijn er twee verschillende aanknopingspunten: één met België en één met Spanje.

In dit voorbeeld gaan we ervan uit dat het Waalse Gewest bevoegd zal zijn om in België successierechten te heffen op het wereldwijde vermogen van Juan overeenkomstig zijn toekomstige status van overleden "rijksinwoner". Tegelijk zou volgens de Spaanse wet ook Spanje bevoegd zijn om successierechten te heffen op de goederen van de overledene die zich op haar grondgebied zouden bevinden, zelfs wanneer de erfgenamen van de overledene geen inwoners zijn van Spanje.

Als gevolg hiervan zouden Juans bankrekening en verzekeringscontract op de dag van zijn overlijden onvermijdelijk tot een internationale dubbele belasting leiden, zelfs als zijn erfgenamen niet in Spanje wonen.

Het blijft betreurenswaardig dat België momenteel maar één overeenkomst ter vermijding van dubbele belasting inzake successierechten heeft afgesloten en dat er geen Europese harmonisatie bestaat inzake successiebelasting. Sommige staten, zoals Zweden, Oostenrijk of Portugal, heffen geen successierechten; andere landen zoals Luxemburg leggen ze in mindere mate op; en ten slotte zijn er landen zoals België, Frankrijk en Spanje, die in belangrijke mate rekenen op de budgettaire inkomsten uit deze belastingen.

Die situatie kunnen we in België niet eenzijdig oplossen. De enige eenzijdige maatregel om dubbele belasting te vermijden, heeft zoals reeds vermeld enkel betrekking op de in het buitenland gelegen onroerende goederen. Tegelijk zijn lidstaten van de Europese Unie niet verplicht hun belastingstelsel aan te passen om dubbele belasting te voorkomen die het gevolg is van een parallelle en soevereine uitoefening van hun eigen belastingbevoegdheden.

Als Juan niet op tijd stappen onderneemt om zijn vermogen te herstructureren, is een dubbele successiebelasting dus onvermijdelijk. Als hij daarentegen op deze situatie anticipeert, kan hij de dubbele belasting wel voorkomen.

Omdat er zo veel mogelijke aanknopingspunten zijn, blijken heel wat meervoudige belastingen niet te vermijden. De blootstelling aan een buitenlands aanknopingspunt met buitenlandse fiscale gevolgen voor uw nalatenschap, gebeurt door de huidige geglobaliseerde manier van leven soms echt "per toeval".

- › Neem bijvoorbeeld een ander geval: Jérôme, inwoner van België, directeur van een Belgische dochteronderneming van een Amerikaans bedrijf, overlijdt met in zijn nalatenschap meer dan 100.000 euro aan effecten van de Amerikaanse moedermaatschappij die hem in België tewerkstelde en die hij verkreeg door een winstdelingsregeling van zijn werkgever. De effecten moeten worden aangegeven en belast in de successierechten in België, maar ze moeten ook worden aangegeven in de Verenigde Staten vanwege de nationaliteit van de effecten (waarvan de waarde groter is dan 60.000 USD), waar ze in voorkomend geval aan belasting volgens de Amerikaanse regels zullen onderworpen worden.

Stel u nu voor dat de zoon van Jérôme die de erfenis ontvangt, een Spaanse inwoner is: dan zouden er daarbovenop nog in Spanje successierechten verschuldigd zijn omwille van zijn Spaans inwonerschap ...

Kan een schenking aanleiding geven tot meervoudige belastingen?

Een onroerende **schenking** geeft alleen aanleiding tot lokale belasting (vanuit Belgisch oogpunt), maar het is mogelijk dat in het kader van een vermogensplanning een aankopingspunt met een ander land (bv. de woonplaats van de begiftigde) tot een dubbele belastingheffing bij die staat leidt.

Een **schenking van roerende goederen** is in België onderworpen aan een specifiek belastingregime en het kan zijn dat er, vanwege aankopingspunten gehanteerd door buitenlandse wetgevingen, ook in het buitenland belasting wordt geheven.

Stel bijvoorbeeld dat een Belgische inwoner, titularis van een effectenportefeuille, deze in België via authentieke akte wil schenken (met verplichte heffing van het schenkingsrecht aan een verlaagd tarief) aan zijn dochter die in Japan woont. Dan is het aangewezen om te onderzoeken of die transactie ook fiscale gevolgen voor de dochter met zich meebrengt conform de Japanse belastingwetgeving.

Als besluit onthouden we dat buitenlandse aankopingspunten niet zomaar naast zich neer gelegd kunnen worden. Zij worden talrijker naarmate de globalisering toeneemt en kunnen een forse impact hebben op een nalatenschap, soms deze zelfs volledig blokkeren op burgerrechtelijk vlak en vaak met een economische impact als gevolg van de concurrerende soevereine bevoegdheden van de betrokken staten. Het is dus zeker aan te raden om de gevolgen van een internationale investering, een verhuis naar het buitenland of het vestigen van zijn eigen woonplaats of deze van de kinderen in een andere land, tijdig te plannen. x